

אם רבות קרבתם, הפשכמה, רוב רובם של ידועות הנאמנות פתייכא מלפניל את אותם פורקי אול ופתייחס אליהם כאיל רשעים ואפיקורסים דלכא שום סיכוי שכי פאם יחזרו בתשובה. למאן פאמת, בימיס פפס ללא פיתח בכדל תופעה של חזרה בתשובה ופדיבור אל קירוב רחוקים פי"ה רחוק מפנמיאות.

השנת תרס"ה פדפיס הפחפי חיים ז"ל את ספרו חומת דת אל פלורק בחיזוק לימוד תורה וקיום פמלוות, וכפקדמה לספרו כתב ארבעה מאמרים אל פחיוב לקרב - וקרא את הפקדמה 'חיזוק דת' - בה פוא מבאר ארבעה ענינים פמחייבים את פאסק בקירוב אחינו פניחים.

פאנן פראשן ש"פ פח"ח מחייב כל יפודי לקרב אחרים פוא כבוד שמים -

1' חיזוק דת מניח ראשון, ופנה...

אחרי שחז"ל קבעו שתכלית הבריאה פיא כבוד שמים, אנו חייבים את כל מה שביכולתנו לפרבות כבוד שמים - ופח"ח פביא מחז"ל תביעה אל זה שדואים לכל אבידה קנה מרכוש ואינם דואים לפחזיר את כבוד שמים פאבוד.

אזיין יש מקום לבצע דין דעולד איזו מלוה מחייבת שנפאול למאן כבוד שמים -

2' ספר המלוות לפרחב"ס מלוה ג', וכבר ביארנו...

בכדל מלוות אפבת ד' פוא פחיוב לפרסם את פאמונה ברבים.

3' שם ברמב"ם מלוה ג', ...בצולם

עיקר מלוות קידוש פשם פוא לפרסם שם שמים ברבים.

אנן פשני שפביא הפחפי חיים פוא זה של, כל ישראל ארבים זה לזה -

4' דברים כ"ט פסוקים ט' - כ"ח, ורש"י פסוק כ"ח

משאברו את פירדן נתחייב כל יחיד בצבירות חביריו פגלוות.

5' סוף ד"ז סוף ע"א, תנו רבנן ברוק... וארבע דערבא איכא ביניפוי, ורש"י

הברכות וקדלות קבל כל יחיד אל אילמו במ"ח בריתות את פאחריות לקיום מלוות מלדו ומלד כל ישראל, ורבי פוסיף שכל אחד אחראי על אל קיום פארבות מלד כל אחד כלפי חבירו.

אנן פארבות פוא ללא רק אודיה ומוסר אלכא על קובע פלכפ למאשה -

6' ראש השנה כ"ט ע"א, תני אבהו... מקדש דפוי ורש"י

על מי שכבר ילד ידו חובת מלוה יכול לברכך לפוילי את חבירו ולכא נקראת ברכה לבדל - מפני שכל זמן שהשני לך קיים את המלוה על פראשון ללא ילד ידו חובתו - שפרי כל ישראל ארבים זה לזה.

7' מנן אברהם סי תרע"א ס"ק א', ואם יש לו שני...

אדפי לתת גרות משלי לחבר כדי שיוכל לקיים מלוות גר חנוכה ואפילו אל חשבון קיום פמהדרין שלי.

8' מנן אברהם סי' תרנ"ח ס"ק י"ב, אדם שיש לו אתרוג... ומחלית פשקל שם

על בדי מינים פוסק פמה"א שצדפי ללכות בדי מינים של פקפול ולשלוח את שלו דעיר שאין בה ד' מינים - ובמחלית פשקל פסתפק אם חייב לעשות את זה על כשהדי מינים של פליבור קרובים לפיות פסולים.

פאנן פשלישי פמחייב קירוב רחוקים ש"פ הפחפי חיים פוא אנו בין אדם לחבירו -

9' חיזוק דת מניח השלישי, ...מידם

פח"ח אנו פאם אנו חייבים לדאוב לפשיב את חמורו פאבוד של פזולת ק"ו לנשמתו!

אנו מה שכתב בחיזוק דת מלינו כבר בשלישי ובמנחת חיעק -

10' ש"פ תורה שבכתב פ' קדושים, שלכא... ילידפו

לפי השלישי פחיוב לקרב רחוקים נלמד בק"ו מלכא תאודו אל דם רעק.

11' מנחת חיעק מלוה רע"ט, ונראה לי...

פמנח"ח למד שפחיוב למנע את פזולת מצבירה נלמד בק"ו מפשבת אבידה ומלכא תאודו.

פאָנן פּרביצי פּוּא פּחויב עֵל פּקמת פּתורפּ שקבֵלען אַל אַזמאַן בּברכות וּקדֵלות עֵל פּר אַרײַס וּפּר אַיבֵּ-

¹² דברים כ"ז, כ"ו ורש"י

דפי רש"י פּאָרור' פּאָחרון כּוּלד אַת כּל פּאַלִּוּת - שּחזרו וּקבֵלו אַלפֵּס אַת כּל פּתורפּ בּלשון קֵלדפּ וּשבוּצפּ.

¹³ רמב"ן פּ, וּבירושלמי... אורור'

דפי פּירושלמי י' כּאן חויב פּפּחזקפּ בּתורפּ כּאשֶׁר רבו פּאַבטֵיס אַוּתפּ.

¹⁴ ח'צוק פּדת פּאָניאָר פּרביצי, וּבאניאָר...

כּל מ' שְׂבִיבֵלְתוֹ דֵּפּשֵׁפּיֵא בּאִיזוֹ לְיֹרֵפּ שְׂפִיֵא חײַב דֵּפּשֵׁפּיֵא בּכּל חוּחוֹ דֵּתִקַּן פּפּרְבֵּי בּשְׂמִירַת פּתורפּ. מ' שְׂמִירַת דֵּפּשֵׁפּיֵא חוּחוּרִיתוֹ אַלּוֹ דֵּפּחֵד מִקֵּדֵפּ שְׂנִיתֵנֵפּ בּאַמֵּד כּל יִשְׂרָאֵל, מ' שְׂפּוּצֵא דֵּמֵאן פּקמת פּתורפּ פּרִי פּוּא בּכּלד פּבּרַכּפּ שְׂנִיתֵנֵפּ בּאַמֵּד כּל יִשְׂרָאֵל וּכּוּלֵם אַן אַיִן.

והנה כתיב בקרא וירא כי אין איש וישתומם כי אין מפגיע וגו' ואחז"ל ע"ז שמרמז על מה שנשבה ארון ה' בשדה פלשתים ולבסוף בהדה מאוד יד אלהים עליהם עד שהוכרחו לשלחו אל מקומו שאמר הקב"ה אילו תרנגולת של אחת מכם היתה בורחת כמה מבואות היה מחזר אחריה וארון בריתי בשדה פלשתים ואינם חוששים ותושע לי זרועי וגו' ואף אנו נאמר בעניינינו אילו היה נולד איזה דבר בעיר שע"י היה מתקלקל כל עסקו כמה טצדקי היה עושה כדי להפריע הדבר ההוא וכן בענין זה כאשר אנו רואין בעו"ה שרבו המתפרצים להפריע דת קדשינו [שהיא חיי נפשינו לעד ולנצח נצחים] ע"י התפשטות ספרי חצונים בכל עבר ופנה חל החיוב עכ"פ עלינו לחזק דת קדשינו בכל עיר ועיר ע"י הרבצת התורה הן לבעה"ב והן לנערים והן להמון כאשר נבאר אי"ה לקמן אבל כשאין אנו עושין כן ואנו מחשיין מזה נראה שאין אנו חוששיין לכבודו ח"ו וכדי בזיון (וכעין זה מצינו גבי מעשה דקרח שרצתה השמש שלא לזרוח עד שיעשו דין בשביל בן עמרם אמר הקב"ה לכבודי לא מחיתם (כשהעכו"ם משתח והנהיון לכם) ולכבוד בור"ד מחיתם ע"י"ש וכן לענין פילגש בגבעה ג"כ מצינו שהתרעם הקב"ה על מה שלכבודו לא מחו במעשה דפסל מיכה ובשביל בור"ד נתקבצו לנקום עיין בילקוט מזה נראה בעליל שהקב"ה מקפיד על האדם על כל ענינים כיו"ב):

ויזכור האדם לפי מה שידוע לנו שהקב"ה מתנהג עם האדם מדה במדה וע"כ כאשר סוף כל סוף תבוא נפשו לפני כסא כבודו ית' ויבקש שיכבדוהו לפני פמליא של מעלה ומה יענה אם ישאלו אותו מדוע לא חששת על כבודי ואת כבוד תורתי [שאמר מה בצע כי שמרנו משמרתו וכי הלכנו קדורנית מפני ה'] ומקרא מלא הוא כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו. וכס זאת ידע האדם שכאשר הוא מוכיח לאחד ומזרזהו לעשות דבר פלוני ופלוני שהוא דבר נאות ומחוייב לעשות כן צריך עכ"פ בעצמו כ"כ לעשות דבר נאות הזה. והנה אנו מזרזין בכל יום אפילו לאו"ה ואומרי'ן הבו לה' משפחות עמים הבו לה' כבוד ועוז וגו' חלו מלפניו כל הרץ אף תכון תבל בל תמוט ור"ל דראוי בודאי שתתנו כבוד לשמו ית' ולפ"ז כ"ש שבודאי ראוי ומחוייב לנו עם ישראל לתת כבוד לשמו תמיד אבל ח"ו כשהאדם מעלים עין מזה מה הוא צועק בכל יום לבני עם אחר שהם יתנו כבוד. וכבוד לה' נקרא כשהאדם מחבב תורתו ומצותיו לעינו הכל ומזרזם שגם הם יקיינו דבריו:

¹ אחז"ל כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וגו' וכל הברואים שבעולם צריכין לתת כבוד לשמו וכדכתיב הבו לה' משפחות עמים הבו לה' כבוד ועוז [ואחז"ל על עגלון מלך מואב כשאמר לו אהוד דבר אלהים לי אליך כתיב ויקם מעל הכסא שבזכות זה זכה אח"כ לכל הכבוד ע"י"ש בגמרא] ובפרט העם אשר בחר ה' לחלקו שנקראים אצלו בשם בנים כדכתיב בנים אתם לה' אלהיכם בודאי צריכין להזדרזו ליתן כבוד לשמו מהיינו לקבל עול מלכותו ית' עלינו באמת וללכת בדרכיו ולשמור חוקיו ומצותיו ומשפטיו וגו' שזהו הכל בכלל כבוד השם כאשר אנו מחבבין את דרכיו ומצותיו ומשפטיו ללכת בהם. [והנה כאשר האדם נותן כבוד למלך הכבוד הוא כבוד גדול גם לעצמו שזכה ליתן כבוד לאלהי השמים ואלהי הארץ אשר הוא מלך הכבוד סלה והנה כמה האדם שמח וטוב לב כאשר בא מלך לאיזה עיר והוא נברר להיות ממקבלי פניו וליתן לו את כבודו הראוי לו עאכ"ו צריך האדם להיות בשמחה עצומה כאשר זוכה לכבד את הבורא עולמים אדון כל יצורי מעלה ומטה. ובפרט שזה הכבוד שנתן לו בחייו יזכר לו לעד ולנצח נצחים שזה האיש נתן כבוד לאלהי השמים ויותן לו כבודו הראוי לו עבור זה וכדכתיב כי מכבדי אכבד] והנה הש"י שהוא מלך העולם מכנים אנו אותו בתפלתנו בשם אב וכדכתיב הלא הוא אביך קנך וא"כ איך נוכל לחשות כאשר בעו"ה נתחלל כבודו ית' מיום אל יום ע"י הפרת תורתו ומצותיו הלא אלו היו פוגעין לאדם בכבוד אביו בפניו או אפילו רק בכבוד אחד מבניו הלא לא היה מחשה ולפידים יצאו מפיו על האיש המבזהו ואיך נוכל לחשות בבזיון אדון הכל ית' מלך עולמים אשר יצר נשמותינו והוא אבינו מעולם ועד עולם וכדכתיב אם אב אני איה כבודי וגו'.

³ מצוה ט' היא שצונו לקדש את שמו והוא אמרו ונקדשתו כהן בני ישראל. וענין זאת המצוה אשר אנחנו מצווים לפרסם האמונה הזאת האמתית בעולם.

² וכבר
כארנו שזאת המצוה גם כן כוללת שנהיה קוראים לבני האדם כולם לעבודתו יתעלה ולהאמין בו, זה שאנו כשתאהב איש אחיו. תספר בשבחיו ותרבה בוים ותקרא בני האדם לארוב אותו וזה עד"ם כן כשתאהב אותו יתעלה באמת כאשר תגיע לך סחשנת אמתתו אתה קורא בלי ספק הסכלים והפתיים לדעת ידיעת האמת אשר ידעתו, ולשון ספרי ואהבת את ה' אהבו' על הבריות כאברהם אביך שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן ור"ל כמו שאברהם מפני שהיה אהב כמו שהעיד הכתיב אברהם אהבי וזה בעצם השנתו קרא בני האדם להאמין כשם מרוב אהבתו כן אתה ארוב אותו עד שתקרא אליו בני האדם.

4 ׀ אתם נצבים היום כלכם לפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושמריכם כל איש ישראל. מפכם נשיכם ונגד אשר בקרב מתנדב מחטב עציד עד שאב מימיד: ׀ לעברך בכרית יהוה אלהיך ובאלתו אשר יהוה אלהיך כרת עמך היום: שני י׳ למען הקים אתך היום. לו לעם והוא יהיה לך לאלהים כאשר דבר לך וכאשר נשבע לאבתך לאברהם ליצחק וליעקב: ׀ ולא אתכם לכדכם אנכי כרת את הכרית הזאת ואת האלה

הזאת: ׀ כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני יהוה אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום: שליש י״ו כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצריב ואת אשר עברנו בקרב הגוים אשר עברתם: ׀ ותראו את שקוציהם ואת גלליהם עין ואכן כסף וזהב אשר עמיהם: ׀ פניש בכם איש אר אשה או משפחה או שבט אשר לכבו פנה היום מעם יהוה אלהינו ללכת לעבד את אלהי הגוים ההם פניש בכם שרש פרה ראש ולענה: ׀ והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלכבו לאמר שלום יהיה לי כי בשררות לבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה: ׀ לא יאבה יהוה סלח לו כי או יעשן אף יהוה וקנאתו באיש ההוא ורכצה בו כל האלה הכתובה בספר הזה ומחה יהוה את שמו מתחת השמים: ׀ והבדילו יהוה לרעה מכל שבטי ישראל ככל אלות הכרית הכתובה בספר התורה הזה: ׀ ואמר הדוד האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם והזכרי אשר יבא מארץ רחוקה וראו את מכות הארץ ההוא ואת תחלואיה אשר חלה יהוה בה: ׀ גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמח ולא יעלה בה כל עשב פמהפכת סדם ועמדה אדמה וצביים ׀ וצבים אשר הפך יהוה באפו ובחמתו: ׀ ואמרו כל הגוים על מה עשה יהוה בכה לארץ הזאת מה חרי האף הגדול הזה: ׀ ואמרו על אשר עובו את כרית יהוה אלהי אבתם אשר כרת עמם בהוציאו אתם מארץ מצרים: ׀ וילכו ויעבדו אלהים אחרים וישתחוו להם אלהים אשר לא ידעום ולא חלק להם: ׀ ויחר אף יהוה בארץ ההוא להביא עליה את כל הקללה הכתובה בספר הזה: ׀ ויתשם יהוה מעל אדמתם באף ובחמה ובקצה גדול וישלכם אל ארץ אחרת כיום הזה: ׀ הנסמרת ליהוה אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת: ׀

(כח) הונסרות לה' אלהינו. ואס

מאמרו מה צדו לעשות אסה מעניש את הרכיס על הרכווי היסוד שנלמר פן יש כסס איש וגי' וואמ"כ ורלו את מסס הפרך הדיא והלא אין לזס יודע במטמוניו של תצרו. אין אי מעניש אתכס על הנסמרות שכן לה' אלהינו והוא יפרע מאוסו יחד אכל העגלות לנו ולבנינו נכסר הרע מקרצנו ואס לא נעשה דין נסס יעשנו את הרכיס. נקוד על לנו ולבנינו לדרוש שאף על העגלות לא עשה את הרכיס עד שעברו את הירדן משקנו עליהם את השטטה טר נרדס וזכר עיבל ועשנו ערכס זה לה:

ארכיטקטורה ותכנון כריסוס - לכל אחד מישראל יש עשרה תלמידי חכמים: לפי שכל אחד יהיה עשיר עשירי כל היום. אלא מלוא שבעים: ופנינים אצל מועד - שלאחר שהיך הסבך מדבר הקב"ה עם משה בסיני ואלו כל הדיבורים מדברי רבי ה' אליו מאלף מועד לאחר (ויקרא 4):

כללם נאמר בניני - נכחה נאמר: ויהי כסיו ולא נחפזתה לו כי נכסיו נאמר (שמות 2) ונחה נאמר על שנתן ולא היה מן דמים כבוד הקדושת אברהם והפשוט ונחמה וכלל של פליה ונכסיו ויקרא באלף מועד פירשה **ותפסו כערכות מופל** - מפי משה לביד ה' ח"ק סבירא ליה כי' ושמעאל ה' ה' כי' ואלף מועד חלף ה' ה' שמעון ס"ע כ"ע הלך מרי ניה: **ר"ש בניני יסוד** **לומר ארכיטקטורה ותכנון כריסוס** - לכל אחד של ה' מלוא חלף ושלשה אלפים י"ב מלוא והתנסו כמנין שמו (בבב) [במדבר] של אחד נעשה שמו (בבב) כל אחיו ה"ג כחוסספח(ה"ה"ה"ה) ה' לדברי ר"ש מן יהודה אין לו כל ה' והנה שלח נכדו עליה מ"ה כ"ה של שש מלוא חלף ושלשה אלפים וחמס מלוא וחמס י"ב כל ה' של שש מלוא חלף ושלשה אלפים י"ב מלוא וחמס: **פלי בניני** - ה' מוסף רבי ובמז' פליני: **אמר רב הקדוש ערכא וערכא דערכא** - אם נעשה כל אחד ערב על ערביו של חבירו או לא רבי שמעון ב' יהודה כבר לא נעשה כל אחד ערב על חבירו אלא ששמרו את הנהגה נמלא כל אחד ואחד ערב על ה' כריסוס של כל אחד ואחד אצל ה' נעשה כל אחד ואחד ערב על ערבות של חבירו ואלף רבי נמנה לביד ר' שמעון סבא למטת את ב"ה הערבות יש לו למטת ארכיטקטורה ונכסיו ריבוא לכל אחד וכל אחד האלה יש ששים רבא שכולם נחמסו זה בזה על חבירי ועל ערבותם נמלא כל אחד חבירי עליו ערבות של ששים ריבוא כבב' 'חובות של חבירו וכל אחד חבירי ריבוא הללו קבל עליו כריסוס ששים ריבוא כבב' ערבות שנתעברו י"ד על חביריהם זה קבל עליו חף ערבות של ערבות:

תנו רבנן ברוך בכלל ברוך בפרט *ארור בכלל ארור בפרט ללמוד וללמד לשמור ולעשות הרי ארבע ארבע וארבע הרי שמונה שמונה ושמונה הרי שש עשרה וכן בסני וכן בערכות מציא שנא *אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה וגו' וכתוב *ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו' נמצא מ"ח בריתות על כל מצוה ומצוה ר"ש מציא דר גריות ודר עיבל ומכנים אהל מועד שבמדבר ובפלוגתא דהני תנאי דתניא רבי ישמעאל אומר *כללות נאמר בסני ופרשות באהל מועד ר' עקיבא אומר כללות ופרשות נאמר בסני ונשנו באהל מועד ונשתלשו בערכות מציא *ואין לך כל דבר מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות ר' שמעון בן יהודה איש כפר עכו אמר משום רבי שמעון אין לך מצוה ומצוה שכתובה בתורה שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמס מאות וחמשים אמר רבי לדברי רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו שאמר משום רבי שמעון אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה שלא נכרתו עליה ארבעים ושמונה בריתות של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמס מאות וחמשים נמצא לכל אחד ואחד מישראל שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמס מאות וחמשים מאי בניידי אמר רב מישראל ערבא וערבא דערבא איבא בניידי

כתוב בתורה כי תפגע שור אויבך או חמור תועה השב תשיבנו לו וכתוב עוד בפרשה תצא לא תראה את שור אחיך או את שני נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחריך וכתב הרמב"ן הוסיף בכאן לומר נדחים כי תועה נקרא שתועה מדרכו ויכול להסות אותו הדרך בלא עמל גדול ותועה הזכיר נדחים שברחו ממנו והרחיקו הזכיר שהם כמאמר עב"ל ומה נזכר להתבונן אם חסד התורה כ"כ על מצונו של ישראל אפילו על חמור או שני שתועה והרחיק מן הדרך והוצרך עמל רב להפנות הדרך וכ"ש כמה צריך לרחם על נפש הישראלית שתועה מן הדרך אפילו אם יצטרך עמל רב לזה ולראות להשיבו אל הדרך והנה ידוע מה שכתוב השב תשיבם לאחריך ואחז"ל השב תשיבם אפילו מאה פעמים מה נלמד אף בעניינינו שצריך לעמוד אףמאב פעמים בענין זה להפנותם לדרך ד'. ובאמת בומנינו אפילו התוסאים נמרים מצוי ברכן שאינו להכעים ח"ו רק תועים בדרך ע"י איזה פושעים שמתעים אותם מן הדרך והרי הם ממש כשה אובר שאינו ידוע אך לשוב אל בית בעלז ומצוה רבה לרחם עליהם ולהוחרם הדרך הנכונה וכמו שכתוב והודעת להם את הדרך אשר ילכו בה וגו' והנה יש אנשים מבעלי תורה אשר ד' נתן להם חכמה וכינה וראוים להקרא בשם רעי ישראל ויש בבתם לרפאות שבר עמינו להורחם הדרך הסלולה לד'. אין להם לחשות בעת הזאת שע"ז השיים התועים בדרך נעשים אבדנים לנמרי בהמשך הזמן וידרש מהם וע"ז רמו הגבאי יחוקאל (קפיטל ל"ד) בן אדם הנבא וגו' את הנחלות לא חוקתם וגו' ואת האובדות לא בקשתם וגו' (ועיין בספרי נדחי ישראל בהקדמה שם מבוואר היטב ענין הזה) ודרשתי את צאני מדרם:

6 תני אהבה בריה דר' זירא כל הברכות בולן אע"פ שיצא מוציא ר' חזן מברכת הלחם וברכת היין שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מציא בעי *רבא ברכת הלחם של מצוה וברכת היין של קידוש היום מהו כיון דחובה הוא מפיק או דלמא ברכה לאו חובה היא ת"ש *ראמר רב אשי כי הוינן כי רב פפי הוה מקדש לן וכי הוה אתי אריסיה מדברא הוה מקדש להו

7 ואם יש לו שמן כלמלוס ולחבירו חץ לו כלל מוטב שירליק בכל לילה א' ויתן נס לחבירו דהא מדינא ח"ל אלא א' :

8 אדם שיש לו אחרון מיוחד ונפיר אחרת חץ להם כלל מוטב שיסלחו לשם והוא יברך על של הקהל

אדם כו' מוטב כו' וכומן כו' הזכיר דרוכ פעמים אחר עבור איזה ימים

אפשר אינו נריך לשלוח לחבירו אחרון שנו:

שלא לעמוד על הדם שני לא תעמוד על דם רעך טעם מצוה שזו לפי שכל

ישראל (ערבים) זה לזה (הגיה והא דשי קרא ואמר רעך העטס לפי שהוא מסייעך נחור ונמנו איכ למה חזק לעמך ונני שגאה אמר אחך שאל לר יולד ואך השגאה) ואם נתחייבנו בהצלת הגוף כש בהצלת הנפש שאם יראנו עובר עבירה שמאבד עולמו יצילהו

¹⁴ ובאמת הא דנקט ב"ד משום דסתם ב"ד בזמנם היה בידם כח למחות ביד המבטלים את התורה אבל ה"ה שכל אחד מישראל שהוא נשוא פנים בעירו ויש בידו כח לחזק דת התורה חל עליו החיוב הזה וכמו שאחז"ל כל מי שיש בידו כח למחות באנשי עירו ואינו מוחה נתפס על עון אנשי עירו, ואם הוא מטה אותם לדרך הישרה ונתחזק הדת על ידו יש עליו ברכה האמורה בהר גריזים. והנה חז"ל אמרו (בסוטה דף ל"ז) ששה שבטים עלו לראש הר גריזים וששה עלו לראש הר עיבל והכהנים והלוים והארוך למטה באמצע הפכו לויים פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו' וכן כולם עד ארור אשר לא יקים וגו' ומה נורא הוא הענין הזה בין לטוב ובין למוטב שיצא מפי ששים ריבוא מישראל בצירוף הכהנים והלוים וארון ברית ה' עמהם נמצא דכל הרואה להקים דת התורה במה שבכחו מתברך מפי הכהנים והלוים וששים ריבוא מישראל בהסכמת ארון העולם שהיה אז ארון ד' באמצע וכי יש לך ברכה טובה כזו ולדעתי זה שנאמר בקרא ולמוכיחים ינעם ותבוא אליהם ברכת טוב היינו דכל מי שמוכיח את חברו לשם שמים והטה אותו לדרך הישרה הכתוב בתורת ד' עבור זה יהי נועם ד' עליו ויבוא עליו ברכה טובה הנ"ל. והנה מכל זה מובן להיפך ח"ו למי שיש בידו כח להקים הדת והוא מתעצל בזה הלא כתיב ע"ז ארור והוא נתארר מפי שנים עשר שבטים וכו' וכנ"ל וידוע מה שאחז"ל דארור בו קללה בו נידוי וכו' ועבור זה חסר השפעה בכל העולם כי נתרשלו בעו"ה בהקמת התורה שבזה חתמו את הברית בערבות מואב וכנ"ל. והנה להקים דת התורה תלוי לכל אחד במה שחננו ד' וכמו דכתיב כבוד את כ' מהונך ואחז"ל אל תקרי מהונך אלא מהונך דהיינו בכל מה שחינך יש מי שחננו ד' בעושר רב ויש בידו להקים ישיבות ובתי ת"ת אין לך הקמת הדת יותר מזה ונבאר הדברים לקמן בפרקים הבאים אי"ה וכן מי שחננו ד' בפיו לדרוש ברבים אודות זה או שאר ענינים עקרים הנוגעים לעצם שמירת הדת כל זה בכלל הקמת הדת הוא. וכן לעמוד בפרץ נגד הדברים הגורמים להריסת הדת ח"ו. המתעסק בכל ענינים כיוצא בו הוא בכלל ברוך.

¹¹ [ו] ונראה לי דמיון המוכחה היא, דמוך מעשה זו עוד מתחייב אלא מעשה דלא תעמוד על דם רעך [ויקרא י"ט, ט"ו], דלא גרע מטובע צנהר דעובר על לא תעמוד, וגם והשטמו [דברים כ"ג, ז'] לרבות אצידת גופו. על אחת כמה וכמה דאס יכול להצילו מן העצירה, דהוא אצידת נפשו וגופו רחמנא ליצילן, צודאי חייב להחזירו למוטב ולהצילו.

¹² אָרוֹר אֲשֶׁר לֹא יִקְיִם
אֶת־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה־הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת
אוֹתָם וְאָמַר כָּל־הָעַם אָמֵן:

(כו) אשר לא יקים. כאן כלל את כל המורה כולה, וקצוה עליהם נאלה ונשטעה:

¹³ ובירושלמי בסוטה (פ"ז ה"ד) ראיתי, אשר לא יקים, וכי יש תורה נופלת, רבי שמעון בן יקים אומר זה החזן, רבי שמעון בן חלפתא אומר זה בית דין של מטן, דמר רב יהודה ורב הונא בשם שמואל על הרבך הזה קרע יאשיהו ואמר עלי להקים, אמר רבי אסי בשם רבי תנחום בר חייא למד ולימד ושמר ועשה והיה ספק בידו להחזיק ולא החזיק הרי זה בכלל ארור. ידרשו בהקמה הזאת, בית המלך והנשיאות שכיום להקים את התורה ביד המבטלים אותה, ואפילו היה הוא צדיק גמור כמעשיו והיה יכול להחזיק התורה ביד הרשעים המבטלים אותה הרי זו ארור.

פתוחי חותם

י' תברך ה' יוצר ו' ישתבחה הבורא, אשר בחר באומה נבחרה אוהבי מצותיו ושומרי תורתו, יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו, בני ישראל עם קרובו, זרע אברהם אוהבו, כדכתיב [ישעי' מ"א] ועתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אוהבי ולמה זה חיבה יתרה נודעת לאברהם אע"ה משאר אבות העולם שקרא אותו המקום בשם אוהבו?

והארוחו במדה זו מראה אהבתו אל ה' ביתר שאת וביתר עז, כי מדרך אוהב את המלך להתאמץ ולהשתדל בכל האפשר להכניס בני אדם תחת עול מלכותו, ולהרבות לו עבדים כיד המלך, ויען כי זכה אאע"ה למדה זו טרם ציוה ה' עלי, רק משכלו ומדעתו עמד בראש כל חוצות, בנה מזבחות וקרא בשם ה', העמיד תלמידים הרבה, את הנפש אשר עשה בחרן, לכן לו יאות להקרא אוהבו של המלך ית"ש, זרע אברהם אוהבי, וכגמול נפשו השיב לו ה' וחלף אהבתו אל ה' ה' אהבת ה' אליו, וזהו שהודיענו ית"ש באמרו כי ידעתי (אהבתיו) למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך ה'.

נחזור לענינו אמר השי"ת המכסה אני מאברהם את אשר אני עושה וגומר כי ידעתי למען אשר יצוה את ביתו ואת בניו אחריו ושמו דרך ה' למען הביא על אברהם את אשר דיבר עליו לכאורה יש לדקדק בלשון הקרא למען הביא על אברהם וגו' אשר לפי המשך המקרא למען הביא נמשך אל הסמוך ושמו דרך ה' והיה זה נראה ח"ו כעבודה הפחותה ע"מ לקבל פרס, ומה שאנו צריכים לעמוד עליו עוד, הוא כי לא נמצא בשום נביא ההתבוננת שיתבונן ה' תחלה אם ראוי להאציל עליו הנבואה מצד כשרון מעשיו מה שנמצא באאע"ה שהתבונן ה' לאמור המכסה אני מאברהם והתבוננת ה' למה? לכן נלע"ד בודאי אי היה אאע"ה במדרגת הנבואה שיגלה אליו דבר משפט אשר יעשה באומה או בעיר פלוני לא ימנע ממנו הנבואה כמו שנגלה לישעיה ירמיה ויחזקאל כמפורש בריש ירמיה נביא לגוים נתתיך גם במה שאינו נוגע לאומה הישראלית כלל - אך אאע"ה באמת לא הגיע אל מדרגת נבואה כזו, כי לא היה לו פנאי להתבודד עצמו במחשבתו ולקשר נפשו במדרגת נבואה כזו לפי שהיה מוטרד תמיד בלימוד התלמידים והיה דעתו מעורב בין הבריות להכניסם תחת כנפי השכינה, ואלו היו תלמידים האלו במעלה הנכונה לא היה לימודו אותם מניעת התבודדת המחשבה אך הם בתחילת לימודם היו במדרגה פחותה עד שהיה צריך להכניסם לאט לאט ובתחילת לימודם הרגילם לעבוד את ה' ע"מ לקבל פרס, ועל שהתנוונע נפשו תמיד להתעסק עם קצרי דעת כאלו לא נשאר לו פנאי להתבודד מחשבותיו לנבואה כזו, אך ה' הטוב היודע מצפוני לב ונפש, ידע את אברהם, אמר הלא זה עבדי אברהם, אם גם כי לא הגיע אל מדרגת נבואה כזו מ"מ לא יתכן לכסות ממנו דבר, כי אין חסרון בשלימות נפשו וכל מיעוט הכנתו אל הנבואה הוא רק ע"י שהוא מטריד עצמו לכבודי ולמעני משליך נפשו מנגד וגוזל ממנה מעלת הנבואה אם כן לא יתכן שצדיק כזה יפסיד על ידי עבודתו באהבתו אותי, וזהו תואר הקרא אמר השם יתברך,

בירור ענין זה נודע לנו ממאר השי"ת (בראשית י"ח): כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך ה' וגו' (ידעתי פי' רש"י לשון חבה) הורה בזה כי נפלאת אהבת ה' לאברהם יותר מכל מעשה הטוב וזכות הנפש אשר ה' לו לעצמו, כי באמת גם לפניו היה היו יחידי סגולה אשר ידעו את ה' ודעת דרכיו יחפצו ובאהבתו ישגו תמיד. מי לנו גדול מחנוך אשר מעוצם תשוקתו ודביקתו בה', נתפרדה החבילה חברת ארבע היסודות, חדל מהיות אדם ונתעלה להיות כאחד מצבא מרום במרום העומדים את פני המלך לשרתו: (ואיננו כי לקח אותו אלהים) ולא מצינו באברהם אע"ה שנזדכך עפרוריותו כל כך - אך לא מצד פחיתות וחסרון נפשו לא הגיע אל המעלה הזו, לא, כי אם אאע"ה ה' עושה כאשר עשה חנוך להתבודד עצמו מחברת בני אדם התעלה גם הוא להיות ממלאכי אל, ואשר לא עשה כן, הוא כי התבונן בחכמתו כי לא באלה חפץ ה' שישלים האדם את נפשו לבד, ואת אנשי דורו ישאיר אחריו תרבות אנשים חטאים ומכעיסי ה', כמקרה אשר קרה לדורו של חנוך ודור המבול, הנסיון הזה לימד אותו כי טוב לאדם למעט בהשלמת נפשו, למען רבות כבוד ה' למעט את מורדיו ולהרבות עבדיו ויודעיו, כי מה יתן ומה יוסיף האדם אם יוסיף מלאך אחד על אלפי רבבות מלאכי מעלה, הלא ה' בורא וממציא כהנה וכהנה חדשים לבקרים, ואם כה יעשו יחידי סגולה בכל דור ודור, ימצא אחד מני אלף קדש לה' ורוב העולם מקולקל, הארץ תשם מרעת יושביה וחפץ הבריאה תשארה מעל: ודבר זה תתחייב צורת האדם נשמת שדי אשר בקרבו, היא חלק אלהי ממעל וטרם ירדה מן השמים לשכון בכתי חומר נגלו אליה מצפוני ה' ועיני' משוטטות בכל, ובבואה אל גוף האדם נסתמו עיני' מעפרוריות חומר, עיר פרא אדם יולד, ומה לה לצרה הזאת לעזוב את בית אבי' ותרד פלאים להסתפח ברגב עפר מן האדמה, ומסתכנת בחברת הגוף ימים רבים עד כי ילוש האדם את חומר, ומי יודע אם לעת כזאת תגיע למלכות, אם תשוב לקדמותה? אם לא כי חבלים האלו יפלו לה בנעימים, וטוב לה לצמצם אורה ולמעט זיוה ימים רבים, למען תגיע אל תכלית השלימות להתדמות הצורה ליוצרה להיות בבחינת משפיע. - ויען כי לא נשלם חפץ הנפש כ"א בצירוף כלי מעשה הגוף שיהי' תנועתם כתנועתה ויתפעלו כרצונה, מעלה הנכונה שיבור לו האדם להשפיע ולהטיב לזולתו תמיד כמעשה הנפש, ועל זה הזהירונו השי"ת: ולמדתם אל בניכם: ואת בניהם ילמדון, וכדומה מצות התוכחה: הוכח תוכיח את עמיתך, כל אלו המצות מורים לנו כי לא תושלם חפץ הבריאה אם ישלים האדם את נפשו לבדו ולא ישלים את נפשו זולתו. - והזהירו באבות והעמידו תלמידים הרבה, גם אהרן נתפאר במדה זו: אוהב את הבריות ומקרבן לתורה,

המכסה אני מאברהם, היתכן שאכסה מאברהם את אשר אני עושה, הלא ידעתי כי כל מיעוט הכנתו לנבואה הוא למען אשר יצוה את ביתו ואת בניו אחריו ושמרו דרך ה' והם עוד פחותי הערך העובדים על מנת לקבל פרס למען הביא ה' על אברהם את אשר דיבר אליו, כ"כ משפיל עצמו הולך ממקום גבוה אל מקום נמוך ללמוד עם קצרי דעת כאלו וכל זה הוא עושה לכבוד שמי להרבות עבדי ומיודעי -אי לזאת שכרו מאתי תצא שבכל מיעוט הכנתו לנבואה אגלה לו כל צפון ולא יסתר ממנו דבר:

ודבר זה הוא מוסר השכל להשלם, אם אמר יאמר עבד העברי חשקה נפשי בה' וחפץ אני להתקרב אליו ואיך אעשה זאת למעט בלימודי ומשכלות שלימות נפשי כדי להשלים נפש חבירי? התשובה אליו דברי חז"ל: הרבה למדתי מרבותי ויותר מחבירי ומתלמידי יותר מכולם -היפלא מה' דבר למלאות לך שלימות נפשך מה שהחסרת לכבוד שמו -אתה עשה את אשר צווך לעשות ללמוד דעת את העם, וה' יעשה את שלו עשה רצונו כרצונך והוא יעשה רצונך כרצונו למלאות נפשך מידיעת השלימות ויספיק לך זמן המועט להשיג השגות רבות ונשגבות עוד יותר מכדי יכולת שכלך, ועל זה וכיוצא בזה אמרו חז"ל אעפ"י שנטלה הנבואה מן הנביאים מן החכמים לא נטלה, כוונתם כי סוד ה' ליראיו לגלות להם מצפוני ספוני תורתו כרצונם וחפצם ותשוקתם אליה, אל ה' ויאר לנו דברים גבוהים ורמים אף מה שלא יגיע אלינו לפי קוצר שכלינו -אני לדודי ודודי לי בכל עת ובכל מקום המוקטר ומוגש לה', אך אליו נישא לבבינו במאור תורתו יאר עינינו, ממנה נפלאות יראינו להעמיד תלמידים הרבה יזכינו, גם בערב אל ינח ידינו אל תשליכנו לעת זקנה ככלות כוחינו אל תעזבינו, רצונינו לראות מלכינו בכ"א:-